

11 TEZ

ONBİRİNCİ TEZ KİTAP DİZİSİ

KAPİTALİZM, AZ GELİŞME, EŞİT OLMAYAN GELİŞME

Robert Brenner

**Kapitalizmin
Kökenleri**

Haldun Gülalp

Frank ve Wallerstein

Sungur Savran

**Eşitsiz ve
Bileşik Gelişme**

Sinan Sönmez

**Az gelişmişlik ve
Yöntem**

Tülay Arın

Bunalım ve Türkiye

Zülküf Aydın

Tarım Sorunu

Korkut Ertürk

**Üçüncü Dünya'da
Artık Değer Oranı**

Saffet Murat Tura

Meta Fetişizmi

Adnan Ekşigil

Popper

*Kuvvet Lordoğlu/
Hacer Ansal*

Teknoloji Tartışması

Ömer Erzeren

"Millî Uzlaşma"

Gencay Gürsoy,

Nail Satlıgan

Sosyalist Parti

Nail Satlıgan

Sungur Savran

Mayıs 1886

Yıldırım Koç

ABD ve Türk-İş

Sedef Öztürk

'Kadın ve Ekonomi'

Gülnur Savran

'Hegel' Üzerine

Ragıp Zaraklı

'İnsan Hakları'

3

ONBİRİNCİ KİTAP DİZİSİ : 3

Mayıs 1986

Kapak : Sertaç Ergin
Kapak Baskı : Orhan Ofset
Dizgi/Baskı : Gözlem Matbaacılık Koll. Şti.

ULUSLARARASI YAYINCILIK Ltd. Şti.
Kludfarer Cad. No: 31/5
Cağaloğlu - İstanbul

**ONBİRİNCİ TEZ KİTAP DİZİSİ
DANIŞMA KURULU :**

Hacer Ansal, Cengiz Arın, Atila Eralp, Ömer Erzeren, Yıldırım Koç,
Şevket Pamuk, Nail Satlıgan, Gülnur Savran, Sungur Savran,
Mustafa Sönmez, E. Ahmet Tonak, İşaya Üşür,
Galip L. Yalman, Ragıp Zaralı

Abone Koşulları (Yılda Dört Kitap) :

Yurtiçi : 4500 TL.
Yurtdışı : A.B.D. (Uçak postası ile) : \$20
Büyük Britanya : £10
Federal Almanya : 32DM
Fransa : 110FF

göstermeyen Emegin Şövalyeleri örgütü ise bir süre sonra dağılacaktı.

Ama olayın uzun dönemli etkileri çok farklı olacaktır. Emekten yana insanlar Samanpazarı kurbanlarının isimlerini hiçbir zaman unutmamıştır: Albert Parsons, August Spies, George Engel, Adolph Fischer ve Louis Lingg. Vali Alt-

geld'in affından sonra Şikago'da bu insanların anısına bir anıt dikilmişti: Ama esas anıt yaşayan bir gelenektir: her yıl, bir bahar günü, sadece ABD'de değil dünyanın dört bir yanında sayısız insan onlara saygı borcunu birlik içinde ödüyor yüz yıldır.

**Nail Satlıgan
Sungur Savran**

Sendikaların Bağımsızlığı, ABD ve Türk-İş

Sendikaların Bağımsızlığı

Bugün uluslararası belgelerde ve sendikal programlarda kabul edilen en önemli ve temel ilkelerden biri, sendikaların işverenlerden ve devletten bağımsızlığının özenle korunmasıdır.

Sendikalar işçi hareketinin bir parçası ve en geniş demokratik sınıf örgütlenmesi olacaksa, işverenlerin ve devletin her türlü dolaylı veya doğrudan müdahale, yönlendirme ve güdümünden uzak olmak zorundadır. Aksi taktirde işçileri kontrol altında tutmanın birer aracına dönüşürler.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 98 sayılı Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi sendikaları işverenlerin yönlendirmesine karşı korur. 87 sayılı Örgüt Kurma Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunması Sözleşmesi'nin amacı ise sendikaları devlete karşı korumaktır. Türkiye 98 sayılı Sözleşmeyi onaylamıştır. 87 sayılı Sözleşme ise henüz onaylanmamıştır.

Günümüzde sendikaların bağımsızlığını yalnız ilgili ülkenin işveren ve devletine karşı korumak yeterli değildir. Diğer ülkelerin devletleri karşısında bağımsız kalmak da önem kazanmıştır.

Sendikaların Uluslararası İlişkileri

Sendikalar ondokuzuncu yüzyıldan başlayarak uluslararası ilişkiler geliştirdiler. Çeşitli ülkelerdeki sendikalar veya sendika konfederasyonları bir taraftan ikili ilişkiler kurarken, diğer taraftan uluslararası örgütler oluşturdular.

Çeşitli ülkelerdeki işverenler ve devletler ise, kendi ülkelerindeki işçileri sendikalar aracılığıyla denetim ve güdüm altına almaya çalışmakla yetinmediler. Denetim ve güdüm altına aldıkları kendi sendikaları aracılığıyla başka ülkelerdeki sendikaları ve dolayısıyla işçileri de istedikleri doğrultuda yönlendirmeye çabaladılar. Bunda küçümsenmeyecek boyutta da başarılı oldular.

Geçmişten günümüze ve özellikle de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde uluslararası sendikal alandaki ilişkilere baktığımızda, bu ilişkileri iki grupta toplamak mümkündür: (1) Uluslararası sendikal dayanışma, (2) Sendikal ilişki aracılığıyla bir ülkedeki devlet ve/veya işverenlerin diğer ülkedeki işçi hareketini kontrol altına alma çabası.

Devletler ve işverenler, kendi güdümleri altına aldıkları sendikaların bu niteliğini gizlemeye büyük çaba gösterirler. Oyunun sürdürülebilmesinin kuralı budur. Uluslararası sendikal ilişkiler aracılığıyla bir ülkenin mülk sahibi sınıflarının çıkarlarının diğer ülkelerin işçi hareketlerini yönlendirmesinin de gizlenmesi gerekir. Bu izleme de «yardım verme» maskesi ve kisvesi altında yapılır.

A.B.D. Sendikaları ve A.B.D. Hakim Sınıflarının Çıkarlarını Koruyan Dış Politika

Bugün Amerikan Sendikalar Federasyonu'nda (AFL-CIO) hakim olan sendikacılık anlayışı, mevcut ekonomik ve toplumsal sistemle bütünleşmiş, diğer ülkelerdeki işçi hareketleriyle dayanışma yerine, A.B.D. işverenleri ve devletiyle işbirliğini yeğleyen bir yaklaşımdır. Geçmişte de, bugün de bu genel eğilimin dışında çabalar olmuştur (özellikle CIO'nun ayrı bir örgüt olarak faaliyet gösterdiği dönemlerde). Ancak Amerikan Sendikalar Federasyonu'nun A.B.D. mülk sahiplerinin çıkarlarını koruyan bir

dış politikanın katı bir uygulayıcısı olduğu bilinmektedir.

İsveç Sendikalar Konfederasyonu'nun araştırmacılarından Dr. Ake Wedin bu konuda şunları söylüyor:

«A.B.D.'nde sendikalar A.B.D.'nin diplomatik görevlilerinin bir parçası gibi hareket ettiler ve sık sık bir başka ülkede, bu ülkenin sendikal hareketine zarar veren gelişmelere yol açan davranışlara katıldılar. Bu faaliyet zaman içinde biçim değiştirdi, ancak bunun yeni bir olgu olmadığını ve yirminci yüzyıl kadar eski olduğunu gözlemlemek ilginçtir. Bunların ortak özelliği ulusal çıkarlar ve faaliyetlerin ikili ilişkiye dayalı niteliğidir. Eğer bir ülkenin dış politikası sendikacılık kisvesi altında sürdürülecekse, ilişkilerin ikili nitelikte geliştirilmesi son derece önemlidir.»¹

Bugün A.B.D.'nde hakim olan sendikacılık anlayışı, ücretlilerin en avantajlı konumda olan kesimlerinin umutlarını kapitalizmin gelişmesine bağlamasına dayanmaktadır. Sendikalaşma oranı düşüktür (yüzde 17-20 dolaylarında). Sendikaların büyük bir bölümü, işçilerin en yetenekli ve dinamik kesimlerini uyuşturmanın ve evcilleştirmenin araçlarıdır. Ülke içindeki bu yapı, dış ilişkilerde de kendini yansıtmaktadır. A.B.D. sendikalarının A.B.D. hakim sınıflarının çıkarlarını koruyan bir dış politikanın araçları olmaları bu yapının doğal bir uzantısıdır.

A.B.D. Çalışma Bakanlığı'nun 1981 yılında ilişkin çalışma raporunda «başka amaçlara alet edilme çabaları» şöyle dile getiriliyor:

1) Wedin, Ake, *International Trade Union Solidarity, ICFTU, 1957-1965*, LO, İsveç, 1974, s. 11-12.

«Bakanlığın yabancı ziyaretçilere sağladığı uzmanlık ziyaretleri ve eğitim aracılığıyla, A.B.D. dış politikası ve uluslararası teknik işbirliği desteklendi. Uluslararası Çalışma İlişkileri Bürosu, yüksek kalitede teknik ve uzmanlık eğitimi sağlama çabalarını sürdürerek, yıl içinde yaklaşık 1100 katılımcı için program düzenledi. AFL-CIO (Amerikan Sendikalar Federasyonu), Amerikan iş çevreleri topluluğu ve eğitim ve öğretim kurumlarıyla yakın bir işbirliği sayesinde, Büro, 600 sendikacıya ve 500 teknik personele ve uzmana hizmet sundu. Bu program, Amerikan Hükümetinin dış politika alanındaki amaçlarını gerçekleştirmeye çalıştı.»²

A.B.D. sendikalarının büyük bir bölümünün uluslararası sendikal ilişkilerde uluslararası dayanışmayı değil, A.B.D. hakim sınıflarının çıkarlarını korumayı amaçlamış olması ile iş bitmemektedir. A.B.D. sendikacılarının bu faaliyetleri sırasında A.B.D. devleti ve Merkezi İstihbarat Örgütü (CIA) ile de işbirliği yaptıkları iddiaları da vardır.

Birleşik Otomobil İşçileri Sendikası (UAW) uluslararası ilişkiler müdürü Victor Reuther 22 Mayıs 1966 tarihinde AFL-CIO Uluslararası İlişkiler Bölümü'nün CIA ile iliş-

kide olduğunu ve AFL-CIO ile üye bazı örgütlerin «ülke dışında yeraltı operasyonlarında CIA'nın kendilerini kullanmasına izin verdiğini» ileri sürdü.³ George Morris'in *CIA ve Amerikan İşçileri, AFL-CIO'nun Dış Politikasının Çöküşü* kitabında AFL-CIO'nun CIA ile nasıl işbirliği yaptığı belgelerle açıklanmaktadır.⁴

Bu durum, CIA'nın eski başkanlarından Stansfield Turner'in anılarında şöyle anlatılmaktadır:

«1967 yılında, CIA'nın yurt dışındaki 'yararlı ve dost unsurları' desteklemek için harcadığı para yılda 10 milyon dolara yükselmisti. Bu paranın büyük bir bölümü bizim sendikalar, öğrenci dernekleri, özel kuruluşlar aracılığıyla yurt dışındaki benzeri kuruluşlara aktarılıyordu. Bizim sendikalar, dernekler, bir tür paravan kuruluş görevi yaparak, paranın kaynağının CIA olduğunun öğrenilmesini önliyordu. Böylece bizden para alan yabancı sendika ve derneklerin 'Amerikan kuklası' şeklinde anılmasını da önleyorduk.»⁵

CIA eski ajanlarından Phillip Agee'nin anılarında da bu konuda bol miktarda bilgi bulunmaktadır.⁶

Amerikan basınında 1966-1967 yıllarında CIA'nın faaliyetleri konusunda çıkan makaleler ile Birleşik Otomobil İşçileri Sendikası'nın

- 2) United States Department of Labor, *Sixty-ninth Annual Report, Fiscal Year 1981*, US Government Printing Office, 1982, s. 36.
- 3) Foner, Philip S., *The Growth of Union Opposition, American Labor and the Indo-Chine War*, International Publishers, New York, 1971, s. 15. Bu kitabın Giriş bölümü Amerikan sendikacılığının A.B.D. dış politikası ile ilişkisinin gelişimini çok güzel bir biçimde özetlemektedir.
- 4) Bu kitap Türkiye'de David Welsh'in *Vietnam'da Pasifikasyon* kitabı ile birlikte yayınlanmıştır: Welsh, D., Morris, G., *CIA: Vietnam'da Pasifikasyon ve Dünya İşçi Hareketleri*, Sol Yay., Ankara, 1969.
- 5) «CIA, Gizlilik ve Demokrasi, Eski CIA Başkanı Stansfield Turner'in Anıları,» *Cumhuriyet*, 27 Ocak 1986, s. 11.
- 6) Agee, Phillip, *CIA Günlüğü*, 2 cilt, E Yayınları, 1975.

kamuoyuna açıkladığı ve AFL-CIO tarafından A.B.D. Uluslararası Kalkınma Teşkilatı'na (AID) 2 ve 5 Mayıs 1968 tarihlerinde yazılan mektuplar da, AFL-CIO'nun nasıl A.B.D. devletinden mali kaynak aldığını ve bunları A.B.D. dış politikası uyarınca uluslararası kuruluşlarda kullandığını kanıtlıyordu. Ayrıca, AFL-CIO Genel Başkanı Meany'nin A.B.D. Senatosu Dış İlişkiler Komitesi'nde 1 Ağustos 1969 tarihinde verdiği ifade de bu saptamaları doğrulamaktadır.

Az gelişmiş Ülkelerde İşçi Hareketini Yönlendirme Çabaları

A.B.D. özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında kapitalist dünyadaki hegemonyasını oluşturmak ve pekiştirmekte ve bu gelişime muhalif güçleri yenilgiye uğratmada çeşitli ülkelerde sendikal hareketi ve uluslararası sendikal örgütleri kullandı. Gerek doğrudan A.B.D. Uluslararası Kalkınma Teşkilatı (AID), gerek gizli biçimde CIA kaynakları bu amaçla değerlendirildi. A.B.D., bu devlet kaynaklarını doğrudan kullanarak veya AFL-CIO'dan yararlanarak, çeşitli ülkelerde sendikaların oluşumunu ve faaliyetlerini etkiledi. Bu faaliyetlerde az gelişmiş ülkelere özel bir önem verildi.

A.B.D. devletinin sendikaları doğrudan etkileme girişiminin fazla teşhir edildiği durumlarda ise A.B.D. devleti ile AFL-CIO işbirliği ortaya çıktı. Hatta işverenler de bu girişimlere yardımcı oldular. AFL-

CIO, Afrika, Latin Amerika ve Asya için üç enstitü kurdu. Bu enstitülerin kaynaklarının çok büyük bir bölümü A.B.D.'nin resmi örgütü olan Uluslararası Kalkınma Teşkilatı'ndan (AID) sağlandı. Afrika ve Latin Amerika için kurulan örgütlere işverenler de yardım ettiler. Bu örgütlere ilişkin kısa bilgiler aşağıda sunuluyor:

Hür Emegin Geliştirilmesi İçin Amerikan Enstitüsü (AIFLD) 1962 yılında Latin Amerika'da faaliyet gösteren bazı çokuluslu şirketlerle AFL-CIO'nun yöneticileri tarafından kuruldu.

Hür Emegin Geliştirilmesi İçin Amerikan Enstitüsü'nün amacı, örgütün o zamanki müdürü William C. Doherty'nin 1969 yılı Haziran ayında A.B.D. Senatosu'na sunduğu bir raporda şöyle anlatılıyor:

«AFL-CIO'nun örgütü yaratmaya karar vermesinden sonra sendika liderleri ile A.B.D.'nin büyük girişimcileri (işverenleri, YK) arasında görüşmeler yapıldı ve ortak bir yaklaşım bulduk. David Rockefeller ve Peter Grace gibi kişiler Latin Amerika'da işbirliği yapmamızdan kazanacakları birçok şeyin bulunduğu karar verdiler.»⁷

Aynı kitapta, Enstitü Müdürü Doherty'nin yaptığı açıklamalara dayanılarak, Enstitü'nün 1964 yılında Brezilya'da Goulart hükümetinin devrilmesine katkıda bulunduğu iddia ediliyor. Diğer iddialar arasında Şili'de askeri yönetimle işbirliği de yer alıyor. Enstitü'yü destekleyen 95 şirket arasında yer alanlar ise şunlar: ITT, First Natio-

7) Coldrick, A. P., Jones, P., *The International Directory of the Trade Union Movement*, Facts on File, Inc., A.B.D., 1979, s. 1039.

nal City Bank, Sheraton, Shell, Reader's Digest, Gillette, Pan American, Pfizer, IBM, United Fruit Company.

1962-1969 döneminde AIFLD'nin toplam geliri 30,8 milyon dolardı. Bu miktarın 28,1 milyon doları A.B.D. devletinden (AID) alınmıştı. Özel şirketler 1,2 milyon dolar, AFL-CIO ise yalnızca 1,5 milyon dolar (yüzde 4,7) katkıda bulunmuştu.⁸

Afrika-Amerika Çalışma Merkezi (AALC) 1964 yılında AFL-CIO tarafından kuruldu. A.B.D. Hükümetinin ve Afrika'da faaliyette bulunan çokuluslu şirketlerin sağladığı kaynaklarla faaliyette bulunuyor.⁹

Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü ise 1964 yılında AFL-CIO tarafından kuruldu. AAFLI fonlarının büyük bir bölümü A.B.D. Uluslararası Kalkınma Teşkilatı (AID) tarafından sağlanıyor. A.B.D. nde yayınlanan *Counter Spy* (Casuslara Karşı) Dergisinin 1980 ilkbahar sayısında (Cilt 4, No. 2) John Kelly imzasıyla yayınlanan «CIA ve Türkiye'de Emek» isimli makalede, AAFLI'nin CIA güdümünde olduğu ileri sürülmektedir.

A.B.D., gerek doğrudan devlet organları (AID) aracılığıyla, gerek AFL-CIO'nun geleneksel politikalarını kullanarak, az gelişmiş ülkelerde bu amaçlara hizmet edecek sendikacılar yetiştirmeye ve desteklemeye başladı. Bu gelişime karşı tavır alanlar ise çeşitli biçimlerde

tasfiye edildi veya güçsüz kılınmaya çalışıldı. Ayrıca, özellikle basın-yayın organlarında etkili konumda olanlarla bağlantı kuruldu.

Sendikacıları ve diğer yandaşları yetiştirme ve geliştirmede veya en azından tarafsızlaştırmada çok çeşitli yöntemler ve araçlar kullanıldı ve kullanılıyor.

A.B.D. devletinden «ajan» olarak para alanlar oldukça az olsa gerektir. Ancak, A.B.D. devletinin politikalarıyla uyum içinde çalışarak, «gönüllerin ferah, vicdanların rahat» olacağı örtülü ve dolaylı yollar ve kanallardan yararlananların sayısı herhalde sanıldığından daha yüksektir. Latin Amerika'da kullanılan bir yöntem, bazı sendikacıların ve gazetecilerin sık sık seminerlere konuşmacı olarak çağrılması ve «seminerlere yaptıkları değerli katkılar karşılığı» memnun edilmeleridir. Böylece bazı Latin Amerika ülkelerinde A.B.D. dış politikasının paravan örgütleri sık sık televizyona çıkarılarak meşrulaştırılır. Yine böylece bazı Latin Amerika ülkelerinde bazı gazetelerde A.B.D.'nin görevlileriyle röportajlar yapılır, onların çeşitli konulardaki engin görüşlerine başvurulur, resimleri basılır.

A.B.D. devletinin sendikal alandaki paravan örgütleri çeşitli ülkelerde büyük miktarlarda para harcamaktadırlar. Kapitalist sistemde ilişkiler karşılıklı çıkarıya dayanır. Özellikle kapitalizmin bireyciliğinin had safhada geliştiği Amerikan toplumundan karşılıklı çıkar ilişkisi-

8) Wedin, A., a.g.e., s. 66.

9) Coldrick, A. P., Jones, P., a.g.e., s. 252.

leri yaşamın her alanını belirler. Örneğin bir Latin Amerika ülkesinde A.B.D. devletinin sendikal alandaki paravan örgütlerinden «vicdanı rahatlatacak» yollardan kaynak alan, yararlanan ve destek görenler, bunun karşılığında farkında olarak ya da olmayarak neler verdiklerini ya da vermek zorunda kalacaklarını iyi hesap etmek durumundadırlar.

Diğer bir yöntem A.B.D.'ne hayran bırakmak ve eğitmektir. A.B.D.'ne yapılan gezilerin bir amacı budur. Bu gezilerde, kapitalizmin gücü ve nimetleri sergilenir. Bu doğrultuda eğitim verilir. Ve belki hepsinden önemlisi, gerek bu gezilerde, gerek diğer ilişkilerde, ilgili kişilerin çeşitli zaafı, hırsları ve yetenekleri, çağın en gelişkin psikolojik ve teknik araçlarıyla saptanır ve belki de belgelenir. Herhalde zamanı gelince de çeşitli biçimlerde kullanılır.

Ülke içinde verilen seminerlerde ve uygulanan diğer programlarda ise ana amaç, gelecekte sendikal harekette etkili olacak kişileri belirlemek, yöneticilerin politikalarını etkilemek, paravan olarak kullanılan kuruluşu meşrulaştırmaktır. Sendikal hareketin durumu ve olası gelişmeler konusunda istihbarat toplamak da önemli bir görev olsa gerektir.

Ne yazık ki, bu paravan kuruluşlarla çeşitli biçimlerde ilişki kuranların büyük bir çoğunluğu herhalde bu olanların farkında değildir.

A.B.D. ve Türkiye'de Sendikal Hareket

Türkiye'de sendikacılık hareketi incelenirken değerlendirilmesi zorunlu etmenlerden biri, A.B.D. hakim sınıflarının A.B.D. devlet organları ve bazı A.B.D. sendikaları aracılığıyla gerçekleştirdikleri etkidir.

Bu etki Türkiye'de 1951 yılında gündeme geldi.¹⁰ Türk-İş'in kurulması öncesinde Amerikan Sendikalar Federasyonu'ndan (AFL) Irwing Brown Türkiye'ye geldi ve yaygın ilişkiler kurdu. Irwing Brown'un CIA adına çalıştığına ilişkin ciddi iddialar vardır. Bugün ise Irwing Brown AFL-CIO'nun uluslararası ilişkiler müdürüdür.

A.B.D. Türkiye'de sendikalarla ilişkisini 1968 yılına kadar A.B.D. Uluslararası Kalkınma Teşkilatı (AID), bu tarihten sonra ise Asya Amerika Hür Çalışma Enstitüsü (AAFLI) aracılığıyla yürüttü.

A.B.D.'nin 1968 öncesinde doğrudan devlet (AID) ve 1968 sonrasında ise önemli ölçüde devlet finansmanlı AAFLI aracılığıyla Türkiye'de sendikacılar arasında yaptığı çalışmalar, sanıldığından da önemlidir. Türkiye'de sendikal hareketi inceleyenlerin bu etkenin önemini kavrayabilmeleri için, 1968 öncesinde T.C. ve A.B.D. Hükümetlerinin ortak programı uyarınca A.B.D.'nde eğitimden geçen sendikacıların incelenmesi yararlı olacaktır.

10) Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Y. Koç, «1946-1952 Sendikacılığı ve Türk-İş'in Kuruluşu,» II. Bölüm, Gün, Kasım 1985, No. 9, s. 18-21.

Daha önce başka ülkelerle ilgili olarak da belirtildiği gibi, A.B.D. devlet organları ya da paravan örgütleri aracılığıyla yapılan eğitimden daha önemlisi, kurulan kişisel ilişkiler, zaafların ve hırsların saptanması, zenginlik gösterisi ve sendikal hareketin durumu ve gelişimine ilişkin istihbarat toplamaktır.

Özellikle son yıllarda Türkiye'de sendikal hareket içinde belirli bir düzeyde A.B.D. etkisinin artması, A.B.D.'nin yıllardır sürdürdüğü çok yönlü çalışmaların başarısının kanıtı ve göstergesidir.

Dünyanın çeşitli ülkelerindeki sendikalar arasındaki ilişkiler ve dayanışma son derece yararlı ve gereklidir. Ancak bu görünüm ve iddia altında bir ülkenin hakim sınıflarının dış politika amaçlarına alet olmak uluslararası dayanışmanın birinci düşmanıdır.

A.B.D. gezilerinden ve AAFLI seminerlerinden sendikal mücadele açısından olumlu biçimde yararlanan sendikacılar ve işçiler tabii ki vardır. Bu gezilerin niteliği bazı durumlarda gerçeklerin kavranılmasını sağlamıştır. Ancak bu durumlar azınlıktadır. Uygulanan programların A.B.D. açısından başarılı sonuçlar verdiğinin göstergesi, bu programların giderek yaygınlaştırılmasıdır.

Türk-İş'in kurulması döneminde bazı sendikacılar Avrupa'ya ve A.B.D.'ne götürüldüler ve buradaki sendikacılarla tanıştırıldılar. Ancak 1952-1960 döneminde A.B.D. Hükümeti ve devlet aygıtları bu işe doğrudan ve açık bir biçimde girmemi.

A.B.D. ve T.C. Hükümetlerinin yürüttüğü ortak program çerçevesinde ilk sendikacı 1960 yılında 1 sendikacı, 1961 yılında 13 sendikacı, 1962 yılında 11 sendikacı A.B.D.'nde eğitim gördü. 1963 ve 1964 yıllarında bu sayıda önemli bir artış olmadı (1963: 27; 1964: 29). Daha sonraki yıllarda ise hızla arttı. 1965 yılında 59 sendikacı, 1966 yılında 102 sendikacı ve 1967 yılında da 107 sendikacı, genellikle bir aydan kısa sürelerle, kurslara katıldı.

A.B.D.'nde A.B.D. devletinin konuğu olarak sendikal konularda eğitim seminerlerine katılan kişilerin sayısından daha önemlisi, bu kişilerin sendikal hareket içindeki yerleridir.

1965-1966 yıllarında Türk-İş İcra Kurulunun, Denetim Kurulunun ve Haysiyet Kurulunun tüm üyeleri bu eğitimden geçti. 21 kişilik Yönetim Kurulu'nun ise yalnızca 3'ü A.B.D.'nde eğitim görmedi.

Türk-İş'in 1966 yılında yapılan 6. genel kurulunda yönetim kurulunda önemli değişiklikler oldu. Üç sendika 1967 yılında Türk-İş'ten ayrıldı ve DİSK'i kurdu. 1966-1968 döneminde Türk-İş yönetiminde yer alanlar da A.B.D.'nde eğitim seminerlerinden geçmişti. Beş kişilik İcra Kurulundan yalnızca Selahattin Erkap, 23 kişilik Yönetim Kurulundan yalnızca Naci Tuncel bu seminerlere katılmamıştı. Üç kişilik Denetim Kurulunun ve beş kişilik Onur Kurulunun tüm üyeleri de A.B.D.'nde seminerlere katılmış, sendikacılarla görüşmüş, gezdirilmişti.

DİSK'i kuran sendikaların ayrılmasından sonra Türk-İş'e 24 sendika ve 9 federasyon üyeydi. Bu sendika ve federasyonların icra kurullarına bakıldığında da AID ile oldukça yakın bir ilişki gözleniyor.

1967 yılında 24 sendikanın 16'sının ve 9 federasyonun 8'inin genel başkanları bu seminerlere katılmıştı. Genel başkanları A.B.D.'nde AID seminerlerinden geçmemiş sendikaların bir bölümü o dönemin küçük ve etkisi kısıtlı kuruluşlarıydı (Besin İş, Hava İş, Müzik-İş, PTT-İş, TGS). İcra kurulu üyelerinin ise yarısından fazlası «eğitiliydi.» Sendikaların toplam 78 kişilik icra kurulu üyesinin 40'ı, federasyonların toplam 25 kişilik icra kurulu üyesinin 16'sı A.B.D.'nde devlet konuğu olarak seminerlere katılmıştı.

Türk-İş'in 1968 yılında kurulan AAFLI ile ilişkileri 16.6.1972 tarihinde imzalanan bir sözleşme ile başladı. 1972 yılında Türkiye'de AAFLI tarafından düzenlenen seminerlere 30 kişi katıldı. Sözleşmeyi Türk-İş adına genel başkan Seyfi Demirsoy ve genel sekreter Halil Tunç imzalamıştı.

AAFLI tarafından Türkiye'de düzenlenen eğitim seminerlerine katılan kişilerin sayılarında son yıllarda büyük bir artış gözleniyor.¹¹

AAFLI Seminerine		AAFLI Seminerine	
Yıl	Katılan Sayısı	Yıl	Katılan Sayısı
1972	30	1979	935
1973	31	1980	929
1974	41	1981	1.289
1975	441	1982	1.121
1976	531	1983	1.280
1977	948	1984	4.037
1978	377		

Sendikaların devletten bağımsızlığı ilkesini zedeleyerek Uluslararası Kalkınma Teşkilatı (AID) fonlarından finanse edilen AAFLI'nin son yıllarda giderek artan etkinliğini son derece önemlidir. Bu gelişimde A.B.D. devletinin başarısı ile Türk-İş ve bağlı sendikaların bu konudaki tavrı birbirini tamamlamaktadır. Bazı kişiler, «AAFLI yalnızca para veriyor, bu paranın nasıl harcanacağına karışmıyor» gibi bahanelerle, A.B.D. hakim sınıflarının dış politikasının aracı ve niteliği kuşkulu bir örgütün çalışmalarını meşrulaştırmaktadırlar. Bu konular görüşülürken bir Amerikalının yaptığı saptama sanırım çık doğrudur: «Ben seni bir defa aldatırsam, bu benim ayıbımdır. Ama sen ikinci defada da aldanırsan, artık ayıp senindir.»

A.B.D hakim sınıfları tabii ki kendi çıkarlarını tüm dünyada hakim kılmaya çalışacaklardır. Önemli olan, ulusal çıkarlarını savunulan,

11) AAFLI, US Labor's Commitment in Asia, p. 4.
AAFLI, AAFLI Program Summary.

rın ve işçi hareketinin uluslararası dayanışmasından yana olanların bu çabalara karşı koymasındır.

AAFLI bugün

— Türk-İş Araştırma Müdürlüğü idari ve personel giderlerinin bir bölümünü,

— Türk-İş Uluslararası İlişkiler Müdürlüğü giderlerinin bir bölümünü,

— Türk-İş Basın Merkezi'ndeki iki görevlinin giderlerinin bir bölümünü,

— Bazı yayınların basımını,

— Türk-İş Kadınlar Bürosu'nun giderlerini

— Ve diğer bazı giderleri karşıyor.

Ayrıca sık sık seminerler düzenliyor.

AFL-CIO'nun A.B.D. dış politikası ile bağlantısını ve AAFLI'nin yaptığı harcamaların çok büyük bir bölümünün A.B.D. Uluslararası Kalkınma Teşkilatı'ndan sağlandığını düşününce, bu yardımların «uluslararası sendikal dayanışma»

adına yapılmadığı açıklık kazanıyor.

O zaman sanırım şu soruyu sormak hakkımız oluyor: Karşılıklı çıkar ilişkilerinin toplumsal yaşamın her alanına damgasını vurduğu bir ülke bu «yardımları» neyin karşılığında veriyor?

Sonuç

Türkiye'nin ve bütün ülkelerin işçilerinin bugün uluslararası düzeyde sendikal dayanışma ihtiyacı vardır. Türkiye işçi hareketi, A.B.D.'nin dış politikasının doğrudan veya dolaylı paravan örgütlerinin «sendikal yardım» kisvesi altındaki faaliyetlerinin uluslararası sendikal dayanışma ile uzaktan yakından ilgisi olmadığını bilincinde olacak birikime sahiptir. Özellikle sendikalara karşı tüm dünyada yoğun, sürekli ve sistemli bir saldırının sürdüğü günümüzde sendikaların kendi ülkelerinin dış politikalarının birer maşası ya da aracı olmaması, diğer ülkelerde bu tür eğilimlere karşı da tavır alması zorunludur.

Yıldırım Koç